

Podmiotowość prawna

Osoba fizyczna – zdolność prawna

- zdolność do bycia podmiotem praw i obowiązków (podmiotowość prawna)
- cecha normatywna
- zakres zdolności prawnej:

Art. 8. § 1. k.c. Każdy człowiek od chwili urodzenia ma zdolność prawną.

Art. 9. W razie urodzenia się dziecka domniemywa się, że przyszło ono na świat żywe.

Wyjątki:

1/nasciturus:

Art.8 k.c. § 2: „Zdolność prawną ma również dziecko poczęte; jednakże prawa i zobowiązania majątkowe uzyskuje ono pod warunkiem, że urodzi się żywe”.

Przepis ten obowiązywał od 7 stycznia 1993 r. (art. 6 ustawy o planowaniu rodziny, ochronie płodu ludzkiego i warunkach dopuszczalności przerywania ciąży) do 30 sierpnia 1996 r.

> szereg przepisów prawa odnosi się jednak wprost do dziecka poczętego, dopuszczając warunkową możliwość nabycia przez niego określonych praw lub możliwość nabycia praw i obowiązków na określonej drodze, w tym zwłaszcza na gruncie prawa spadkowego i rodzinnego:

1/ dziecko w chwili otwarcia spadku już poczęte może być spadkobiercą, jeżeli urodzi się żywe (art. 972 k.c.)

2/ z chwilą urodzenia dziecko może żądać naprawienia szkód doznanych przed urodzeniem (art. 442 k.c.)

3/ można uznać ojcostwo przed urodzeniem się dziecka już poczętego.

4/ dla dziecka poczętego, lecz jeszcze nieurodzonego, ustanawia się kuratora, jeżeli jest to potrzebne do strzeżenia przyszłych praw dziecka.

Drugi wyjątek: uznanie za zmarłego.

Osoba fizyczna – zdolność do czynności prawnych

➤ **zdolność do czynności prawnych** jest to zdolność dokonywania we własnym imieniu czynności prawnych, czyli zdolność do działania z zamiarem wywołania określonych skutków prawnych, mianowicie ustanowienia zmiany lub zniesienia stosunku prawnego.

➤ do tego, aby za pomocą czynności prawnych nabywać prawa lub zaciągać zobowiązania

Pełna zdolność do czynności prawnych:

Art. 11 k.c. Pełną zdolność do czynności prawnych nabywa się z chwilą uzyskania pełnoletności.

Osoba pełnoletnia, która nie została ubezwłasnowolniona całkowicie albo częściowo prawomocnym wyrokiem sądowym.

Wyjątek: Art. 10. § 1. Pełnoletnim jest, kto ukończył lat osiemnaście.

§ 2. Przez zawarcie małżeństwa małoletni uzyskuje pełnoletność. Nie traci jej w razie unieważnienia małżeństwa.

> **ograniczona zdolność do czynności prawnych:**

Art. 15 k.c. Ogranieczoną zdolność do czynności prawnych mają małoletni, którzy ukończyli lat trzynaście, oraz osoby ubezwłasnowolnione częściowo.

Art. 16. § 1. k.c. Osoba pełnoletnia może być ubezwłasnowolniona częściowo z powodu choroby psychicznej, niedorozwoju umysłowego albo innego rodzaju zaburzeń psychicznych, w szczególności pijaństwa lub narkomanii, jeżeli stan tej osoby nie uzasadnia ubezwłasnowolnienia całkowitego, lecz potrzebna jest pomoc do prowadzenia jej spraw.

§ 2. Dla osoby ubezwłasnowolnionej częściowo ustanawia się kuratelę.

Art. 17. Z zastrzeżeniem wyjątków w ustawie przewidzianych, do ważności czynności prawnej, przez którą osoba ograniczona w zdolności do czynności prawnych zaciąga zobowiązanie lub rozporządza swoim prawem, potrzebna jest zgoda jej przedstawiciela ustawowego.

Art. 18. § 1. Ważność umowy, która została zawarta przez osobę ograniczoną w zdolności do czynności prawnych bez wymaganej zgody przedstawiciela ustawowego, zależy od potwierdzenia umowy przez tego przedstawiciela.

Art. 20 k.c. Osoba ograniczona w zdolności do czynności prawnych może bez zgody przedstawiciela ustawowego zawierać umowy należące do umów powszechnie zawieranych w drobnych bieżących sprawach życia codziennego.

Art. 22k.c. Jeżeli przedstawiciel ustawowy osoby ograniczonej w zdolności do czynności prawnych oddał jej określone przedmioty majątkowe do swobodnego użytku, osoba ta uzyskuje pełną zdolność w zakresie czynności prawnych, które tych przedmiotów dotyczą.

➤ Osoby takie nie mogą dokonywać, nawet za zgodą przedstawiciela ustawowego, czynności prawnych jednostronnych:

1/ sporządzenie testamentu i darowizny

2/ uznanie dziecka

3/ zawarcie związku małżeńskiego.

Osoby nie posiadające zdolności do czynności prawnych:

1/ małoletni, którzy nie ukończyli 13 lat

2/ **osoby ubezwłasnowolnione całkowicie prawomocnym orzeczeniem sądowym**

Art. 13. § 1. Osoba, która ukończyła lat trzynaście, może być ubezwłasnowolniona całkowicie, jeżeli wskutek choroby psychicznej, niedorozwoju umysłowego albo innego rodzaju zaburzeń psychicznych, w szczególności pijaństwa lub narkomanii, nie jest w stanie kierować swym postępowaniem.

§ 2. Dla ubezwłasnowolnionego całkowicie ustanawia się opiekę, chyba że pozostaje on jeszcze pod władzą rodzicielską.

Art. 14. § 1 k.c. Czynność prawna dokonana przez osobę, która nie ma zdolności do czynności prawnych, jest nieważna.

§ 2. Jednakże gdy osoba niezdolna do czynności prawnych zawarła umowę należącą do umów powszechnie zawieranych w drobnych bieżących sprawach życia codziennego, umowa taka staje się ważna z chwilą jej wykonania, chyba że pociąga za sobą rażące pokrzywdzenie osoby niezdolnej do czynności prawnych.

Osoba prawna

- trwałe zespolenie ludzi i środków materialnych w celu realizacji określonych zadań, wyodrębnione w postaci jednostki organizacyjnej, wyposażonej przez prawo w osobowość prawną (czyli zdolność do samodzielnego, tj. we własnym imieniu, występowania w obrocie prawnym w charakterze podmiotu praw i obowiązków jako strona stosunku cywilnoprawnego)
- art. 33 k.c. Osobami prawnymi są Skarb Państwa i jednostki organizacyjne, którym przepisy szczególne przyznają osobowość prawną.

Jednostki samorządu terytorialnego, spółki, szkoły wyższe

- zdolność prawna osoby prawnej
- zdolność do czynności prawnej osoby prawnej: teoria organów

Działanie organu osoby prawnej jest traktowane jako działanie samej osoby prawnej → odpowiedzialność osoby prawnej także za czyny niedozwolone jej organu art. 416 KC

- Art. 35 k.c. odsyła do przepisów pozakodeksowych „Powstanie, ustrój i ustanie osób prawnych określają właściwe przepisy”
- „w wypadkach i w zakresie w przepisach tych przewidzianych, organizację i sposób działania osoby prawnej reguluje także jej statut”
- Statut zawsze musi być zgodny z przepisami ustawowymi

jednostka organizacyjna nieposiadająca osobowości prawnej

(pot. **ułamna osoba prawna**) – podmiot stosunku cywilnoprawnego nieposiadający osobowości **prawnej**, lecz posiadający na mocy ustawy zdolność **prawną**.

Art. 33 (1) § 1. Do jednostek organizacyjnych niebędących osobami prawnymi, którym ustawa przyznaje zdolność prawną, stosuje się odpowiednio przepisy o osobach prawnych.

§ 2. Jeżeli przepis odrębny nie stanowi inaczej, za zobowiązania jednostki, o której mowa w § 1, odpowiedzialność subsydiarną ponoszą jej członkowie; odpowiedzialność ta powstaje z chwilą, gdy jednostka organizacyjna stała się niewypłacalna.

Ustawa wyposaża je w zdolność prawną → nie musi być wprost wyrażona, ale musi wynikać z przepisu prawa.

Osobowe spółki prawa handlowego: jawna, partnerska, komandytowa, komandytowo-akcyjna

Inne podmioty prawa

Władze Nowej Zelandii przyznały osobowość prawną górze Taranaki i rzece Whanganui

Władze indyjskiego stanu Uttarakhand uznały rzeki Ganges oraz Jamuna (główny dopływ) za „istoty żywe posiadające status osoby obdarzonej moralnością”, w związku z czym rzeki te uzyskały osobowość prawną.

W październiku 2017 r. obdarzony sztuczną inteligencją humanoidalny robot Sophia otrzymał obywatelstwo Arabii Saudyjskiej. W maju 2018 r. Google zaprezentował możliwości swojego produktu Google Duplex, który to system sztucznej inteligencji jest w stanie umówić telefonicznie na wizytę do fryzjera lub zamówić stół w restauracji, wychodząc obronną ręką z telefonicznych nieporozumień oraz imitując odgłosy ludzkiej konwersacji takie jak „mhmm”.

